CZĘŚĆ XIX. № 89. ROK 10. (1839.)

TYGODNIK

PETERSBURSKI.

GAZETA URZĘDOWA

KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Wychodzi we Wtorki i Piątki. Prenumerata przyjmuje się pod adresem: do Wydawcy Tygodnika w Petersburgu, do Expedycyi Gazet Petersburskiego Pocztamtu, lub do xięgarni Gräfe; w Warszawie, w drukarni Zawadzkiego i Węckiego i w Biurze informacyjnem; w Wilnie w xięgarni Zawadzkiego; nadto we wszystkich Pocztowych w kraju urzędach.

Cena *Roczna:* w Rossy s pocztą a w stolicy, z noszeniem do mieszkań, 50 r. ass. *Półroczna,* 25 r. ass. Bez poczty, dla odbierających w xięgarni Gräffe: *Roczna,* 45 r. ass. *Półroczna,* 25 r. ass. Dla Królestwa Polskiego: *Roczna,* 53 r. ass. *Półroczna,* 28 r. ass.

WTOREK, $\frac{14}{26}$ LISTOPADA.

Tygodnik będzie wychodził w roku przyszłym 1840, według dotychczasowego układu. Cena jego pozostaje ta sama co dotąd, mianowicie: Roczna s pocztą, pięćdziesiąt rubli assygnacyjnych, lub czternaście rubli pięćdziesiąt kopiejek srebrem; półroczna, dwadzieścia pięć rubli assygn. lub siedm rubli trzydzieści kopiejek srebrem.

Wiadomości krajowe.

Petersburg $\frac{13}{25}$ Listopada.

Przez rozkazy dzienne CESARSKIE z dnia 4 b. m. dymisyonowany Jenerał-porucznik *Piatkin* przyjęty zostaje na nowo do służby i mianowany Komendantem w Brześciu-Litewskim. — 9 b, m. Dowodzca pułku Siemiouowskiego gwardyi Jenerał-major orszaku J. C. Mości *Rehbinder 1*, mianowany Dowodzcą 1 brygady pieszej gwardyi, a Dowodzca pułku grenadyerów gwardyi Jenerał-major xiążę *Wołkonskoj* Dowodzcą 3 takiejże brygady.

— Przez Reskrypt CESARSKI z d. 1 b. m. mianowany kawalerem orderu Ś. Stanisława 1 klassy, Naczelnik Sztabu oddzielnego Kaukazskiego korpusu Jen.-major *Kotzebue 2*.

— Przez Ukazy CESARSKIE do Kapituły orderów, mianowani, w liczbie innych, kawalerami orderu Ś. Stanisława 2 klassy, 16 Września, Bankier *Fraenkel*, który podczas wystawy płodów przemysłu w Petersburgu znajdował się przy wyrobach Królestwa Polskiego — 1 Października, Marszałek szlachty powiatu Słonimskiego Jerzy *Protassowicz*.— tegoż orderu 3 klassy, Fabrykanci Królestwa Polskiego, Adolf Bogumił *Fidler*, Piotr *Steinkeller*, i Makler *Stroblum* — Naczelnik wydziału emerytalnego Kom. Rząd. Przych. i Skarbu Królestwa Polskiego Walentyn *Lewartowski* i Adjunkt policyi Warszawskiej *Szletyński*.

— N. CESARZ, d. 5 Września, potwierdził nowe etaty Kancellaryi i Kontroli Ministerstwa CESARSKIEGO Dworu. Etat pierwszej wynosi 62,950 r., etat drugiej 56,170.

— Podług roskazu N. CESARZA d. 19 Września, od d. 1 Stycznia 1840 r. mają być otwarte w mieście Ananiewie w gubernii Chersońskiej, osobne powiatowe urzędy.

Ukazy Rządzącego Senatu.

17 Października. Z ogłoszeniem potwierdzonego przez N. CESARZA, d. 28 Sierzpnia, Zdania Komitetu Ministrów o zabespieczeniu skarbu co do poszlin, których opłatę handlujący w Kiachcie kupcy załatwiają wexlami.

2) *18 tegoż m.* Z ogłoszeniem potwierdzonej przez N. CESARZA, klassyfikacyi urzędników górnictwa co do pensyj emerytalnych.

3) *12 tegoż m.* Z ogłoszeniem roskazu N. CESARZA, przedłużającego jeszcze na rok trwanie doczesnego oddziału przy Policyi Petersburskiej.

4) *16 tegoż m.* Z ogłoszeniem potwierdzonego przez N. CESARZA objaśnienia o pensyjach emerytalnych wyznaczanych familiom po zmarłych urzędnikach szkolnego zarządu.

5) *tegoż dnia.* Z ogłoszeniem roskazu N. CESARZA, aby prawidło w art. 56 T. X Układu ustaw cywil., o małżeństwach osób Greckorossyjskiego wyznania s protestantami w Liflandyi, rozciągało się i do gubernij Estlandskiej i Kurlandskiej.

6) *18 tegoż m.* Z ogłoszeniem Ukazu N. Cesarza, d. 29 Czerwca do Rządzącego Senatu, o mierze i ładunku barek idących kanałem Wyszniewołockim.

7) *tegoż dnia.* Z zaleceniem w skutku roskazu N. Cesarza, aby przedstawienia o pensyjach emerytalnych dla urzędników w Syberyi, Gruzyi, w gubernijach Kaukaskich i Zakaukaskich, tudzież w gubernii Astrachańskiej, wnoszone były do Komitetu Ministrów.

8) *tegoż dnia.* Z ogłoszeniem roskazu N. Cesarza, aby kupcy, mający tytuł Konsulów i Vice-konsulów Zagranicznych, wolni byli od służby z wyboru gmin miejskich.

9) *17 Października.* Z ogłoszeniem roskazu N. Cesarza, aby oddział gymnazialny o czterech klassach, który miał być otworzony w Słucku, otworzony był w Grodnie.

9) *25 tegoż m.* Z ogłoszeniem iż N. Cesarz, 27 Września, wychowanicom Głównej Szkoły Niemieckiej przy Ewangielickim kościele Św. Piotra w Petersburgu, raczył dozwolić zajmowania się obowiązkami domowych nauczycielek, bez składania examinu.

10) *26 tegoż m.* Z zaleceniem izby 2 Departament Uralskiego Górniczego Rządu, nie odsyłał pod opiniją tamecznego Prokurora spraw o własności skarbowej.

11) *19 tegoż m.* Z ogłoszeniem potwierdzonego przez N. Cesarza, w d. 21 Sierzpnia, Zdania Komitetu Ministrów, objaśniającego, iż Ukaz 11 Marca b. r., o wynoszeniu do rang Assesora Kollegialnego i Rzeczywistego Radzcy Stanu, osób przechodzących ze służby wojskowej do cywilnej, nie ściąga się do tych, co przeszli do służby cywilnej przed nastaniem tego Ukazu i mają otrzymać pierwszą rangę po Ukazie, lecz obowiązuje co do dalszego ich awansu.

12) *24 tegoż m.* Z ogłoszeniem roskazu N. Cesarza danego d. 19 Września, o wydawaniu leśnym urzędnikom pieniędzy na przejazdy, podług przepisów jakie są postanowione o pieniądzach na mieszkanie dawanych.

13) *25 tegoż m.* Z ogłoszeniem potwierdzonego przez N. Cesarza objaśnienia 1392 art. Ustawy o pensijach emerytalnych,

14) *tegoż dnia.* Z ogłoszeniem potwierdzonego przez N. Cesarza, objaśnienia § 319 i 320 warunków dzierżawy trunkowej w gubernijach Wielkorossyjskich i w Obwodzie Kaukazskim.

15) *27 tegoż m.* Z ogłoszeniem, iż N. Cesarz, 11 Września, dozwolił wydzielać ziemie Najłaskawiej nadane w gubernijach Syberyjskich dla zakładania fabryk.

16) *tegoż dnia.* Z ogłoszeniem potwierdzonego przez N. Cesarza, 3 Października, postanowienia Rządzącego Senatu, o pozwoleniu wyłączonym ze stanu duchownego na mocy dawniejszych przepisów osobom, zapisywać się do stanu mieszczańskiego i włościańskiego.

Wiadomości zagraniczne.

Wiedeń 9 Listopada. Minister turecki Rifaat-Bey, miał ostatniemi dniami kilku narad z Kanclerzem Państwa, poczém przedwczora opuścił Wiedeń., udając się na powrot do Konstantynopola. Dyplomata ten, który, jak wiadomo, mianowany został przez Sułtana ministrem Spraw Zagranicznych na miejsce Nouri Effendi, zjednał tu sobie powszechny szacunek. Członkowie ciała dyplomatycznego zgadzają się w przyznawaniu mu wiele rozsądku, który go czynił zdolnym do ocenienia Zachodniej Europy w prawdziwem jej znaczeniu, co jest rzadką rzeczą w muzułmaninie. P. Maurojeni obejmie na nowo urząd sprawującego interesa Porty przy naszym dworze, który od tak dawna pełni.

— Nasz minister przy dworze Greckim, P. Prokesch, i hrabia Colloredo, minister przy dworze Bawarskim, w tych dniach opuszczają Wiedeń, udając się na swe posady.

— Ostatnie listy s Konstantynopola nic nie zawierają nowego. Rozmaite poruszenia wojsk Ibrahima-paszy, o których tu mówiono, znaczyły nic innego, jak rozporządzenia ku dogodniejszemu dla nich samych i dla mieszkańców rozmieszczeniu ich na zimowe leże.

— Donoszą z Alexandryi że majtkowie i żołnierze floty tureckiej w wielkiem są poruszeniu i usilnie domagają się odesłania ich na powrót do Turcyi, głósno złorzecząc kapitanowi-Paszy. To usposobienie umysłow tym więcej zrządza obawy, iż zaczyna się udzielać majtkom egyptskim, którzy już bez tego mieli pobudki do nieukontentowania w opoźnieniu wypłaty żołdu i w złém utrzymaniu. Skądinąd flota turecka, która teraz pobiera żołd regularnie, kosztuje Skarbowi Egyptskiemu 15,000 piastrów twardych na dzień a w dzisiejszém jego wycieńczeniu jest to ciężar którego on znieść nie może. W podobnym stanie rzeczy i łącząc do tego złe nowiny z Syryi, gdzie powstanie goralów coraz się więcej szerzy, niedziwna, że Mehemet-Ali podupada na duchu, miewa częste przystępy gniewu i cierpi na zdrowiu. Powszechny niedostatek dotkliwie czuć się daje; rolnictwo upada przez brak rąk. Bawełna, która w tej chwili okrywa pola w wielkiej obfitości, pozostaje w niektórych miejscach niezebrana z braku robotnika. Do tego łączy się obawa gwałtów. Nikt nie jest pewnym swojej własności. Wszyscy lękają się rabunku od Rządu albo od zbuntowanego ludu.

Londyn 9 Listopada. Królowa mianowała Vice-hrabię Melbourne, PP. Baring, Robert Stewart, John Parker, Thomas Wyse i Henry Tuffnell komisarzami swojemi przy skarbie Anglii i Irlandyi.

— W przeszłą środę stolica pokryła się mgłą tak grubą że od rana przez dzień cały trzeba było oświecać miasto gazem. Okolice były wolne od tej ciemności.

— Ostatnie nowiny z Kanady dochodzą do 12 Października. Dowodzca powstańców Mackenzie, trzymany w więzieniu w Toronto, omal nie utracił życia przypadkiem. W

chwili kiedy patrzył przez kratę swego okna, kula przeszła tuż nad jego głową i wbiła się w ścianę przeciwną. Dowiedziano się że strzał ten był sprawą jednego myśliwca, który polował z drugiej strony rzeki. Wielu skazanych na zesłanie za udział jaki mieli w rozruchach, odwieziono do miejsca ich przeznaczenia. Rządzca wyższej Kanady zgodził się na utworzenie policyi ponad granicą Niagary dla zapobieżenia zbyt częstym pożarom.

— Podług ostatnich nowin z Montevideo, flota francuzka, złożona ze 43 statków, nieprzestaje ścisle blokować porty Argentyńskie.

— Teatr w Kalkucie, kwitnący od lat trzydziestu i przezwany Drury Lane Indostanu, został zniszczony przez ogień. Marynarze tylko co byli ukończyli probę dramatu z wielką wystawą, pod tytułem «Sternik», który miał być grany 6 Czerwca, i bezwąpienia iskry pochodzące z ogniów sztucznych, wyprawianych na probie, zakradły się pomiędzy kulissami. O północy wybuchnął pożar. Mimo śpieszny ratunek niepodobna było postępów jego zatrzymać. Szkoda ceniona jest na pół laki rupij, prócz długu 20,000 rupij, opartego na tym teatrze.

Paryż 9 Listopada. Oto są imiona nowomianowanych parów: PP. Aubert, dawny deputowany; Béranger, z Drôme,) deput. Radzca w Sądzie kassacyjnym; hrabia Oktawiusz de Boissy, Członek Rady generalnej Dep. du Cher; vice-hrabia Boselli, jeneral-porucznik; vice-hrabia Cavaignac, jen.-porucznik; Cordier, członek instytu; Daunou, dawny deput. Członek instytutu, Despans-Cubières, dawny minister, jeneral-porucznik, Etienne, deput. członek instytutu; Lebrun, członek instytutu, margrabia de Lusignan, deputowany; baron de Malaret, dawny deputowany; hrabia Eug. Merlin, dawny depnt. dawny minister; hrabia Juljusz de la Rochefoucauld, dawny deput. członek Rady jener. dep. du Loiret; Rossi, członek instytutu; hrabia de Sainte-Hermine, dawny deput. dawny prefokt; baron Teste, jeneral-porucznik; de Vaudeul, deput. dawny poseł; Viennet, dawny deput. członek instytutu.

To mianowanie jest dziś przedmiotem uwag wszystkich dzienników; s których większa część są niepochlebne dla nowych parów.

— Listy z New-York z dnia 18 Października donoszą, że dzisiejsze finansowe przesilenia w Ameryce, (patrz № poprzedz.) które zresztą prędzej lub pożniej nastąpić musiało, przyśpieszone zostało przez odebraną wiadomość o nieprzyjęciu bonów amerykańskich przez dom Paryski Hottinger i komp.

Skądinąd stan handlu w Ameryce jest opłakany. Wexle najpierwszych domów niemogą być eskontowane inaczej jak za 36 procent rocznie. Wiele kompanij akcyowych zbankrutowało, nakoniec pożary ostatnie w Filadelfii i Nowym Yorku, których szkody wynoszą do 2 miljonów dollarów, powiększyły jeszcze powszechnie czuć się dające ścieśnienie.

Te nowiny mogą mieć najgorszy wpływ na Europę. Przypominamy sobie skutek sprawiony przed dwoma laty przez pierwsze zawieszenie wypłat banku Amerykańskiego. Cały handel francuzki został tém wstrząśniony; ale wtedy Wielka Brytannia znajdowała się w dość kwitnącym stanie, dla dania pomocy Stanom Zjednoczonym. Teraz nieszczęściem rzeczy inaczej się mają. Sama Anglia z trudnością walczy przeciw niedostatkowi gotowizny i Bank Londyński, po wielu usiłowaniach, może skończyć na tém co i Amerykańskie.

— Karol-Bretanja-Marya-Jozef xiążę (prince) de Tarentu xiążę (duc) dela Tremóille, par Francyi, jeneral-porucznik, Komandor Legii honorowej, umarł dziś w swoim hotelu w Paryżu, mając wieku lat 75. Potomek kilku domów panujących, pochodził on od tych pobożnych rycerzy, którzy wojowali na Wschodzie o Grób Chrystusa. Matką jego chrzestną była Prowincya Bretanii, której też imię na chrzcie odebrał.

Haga 9 Listopada. Kawaler de Bazo złożył 6 b. m. ministrowi Spraw Zagranicznych swoje listy wierzytelne, w charakterze Sprawującego interesa Hiszpanii; nawzajem baron von Grovestins udaje się do Madrytu jako sprawujący interesa Hollandyi.

Bruxella 8 Listopada. Król nie wróci do stolicy przed otwarciem posiedzenia izb; pobyt jego w Wiesbade przedłuży się i mniemają że nie bez politycznych celów. Pod niebytność Króla nie może mieć miejsca ani mowa od tronu, ani adres odpowiedzi na nią. Doświadczenie uczy że opozycya używa tego pozoru dla powstawania przeciw ministrom tracąc tym sposobem napróżno czas, który lepiej mógłby być użytym na rozbior podawanych projektów praw.

Zurich, 8 Listopada. Donoszą s Kantonu Tessin: spisek radykalny, mający na celu niemniej jak zupełne zniesienie istnącego stanu rzeczy, został w chwili wybuchnienia odkryty w tym Kantonie. Zołnierze i mieszczanie zajęli natychmiast Ratusz w celu bronienia rządu. Karbonaro Ciari był na czele tego spisku, który Rząd całkowicie stłumił. Podług gazety Lucerneńskiej, uwięzienie Blanqui w Paryżu ma związek z tym zamachem.

— Donoszą z Konstantynopola pod d. 17 Października że bunt w Syryi coraz bardziej się szerzy: trzynaście miasteczek jest pod bronią i Ibrahim pasza musiał oddzielić 17,000 ludzi od swojej armii dla uskromienia Syryi.

Ateny 19 Października. Król przyjął dymisyą ministra Skarbu P. Spaniolaki i powierzył tymczasowie zarząd tego wydziału P. Paikos, ministrowi Sprawiedliwości.

Ameryka. Gwałtowna burza panowała 11 i 12 Września na wyspach Bermudes i zrządziła wielkie szkody. Wiele okrętów rozbiło sie o brzegi i zatonęło.

NAJPOŹNIEJSZE WIADOMOŚCI.

Paryż 11 Listopada. Monitor dzisiejszy donosi że Xiążę Orleanu przybył szczęśliwie do Tulonu z Algeru—Poszukiwania policyi z powodu nowoodkrytego spisku czynnie się posuwają — Papiery na Giełdzie podniosły się skutkiem odebranej wiadomości, że mimo złych nowin z Ameryki, konsolidy angielskie poszły w górę o ćwierć procentu — Podług gazety Londyńskiej «Morning Herald» flota angiel-

sko-indyjska odebrała rozkaz wypłynienia do Chin w celu zmuszenia rządu tego Państwa do wynagrodzenia kupców angielskich za zabrane opium.

— Wiadomości z Hiszpanii nie mają interesu. Armija środkowa wojsk Christinos odniosła pod Miravete 30go Października znaczną strasę w bitwie s Karlistami,

(Journ. de S. P. G. P. Psz. Półn.)

Rozmaitości.

Nowa metoda poruszania powozów po kolei żelaznéj, grożąca zupełną żmianą dotychczasowemu sposobowi.

(Wiener-Zeitschrift z d. I Października 1839.)

W sposobie poruszania powozów po kolejach żelaznych zanosi się na zupełną żmianę. Nowy pomysł niejakiego Pana *Clegg*, który przed 5 miesiącami odbywał w Anglii pierwsze praktyczne próby swojego wynalazku, wprawił wszystkich znawców w najwyższe zadziwienie. Podajemy tu następujący ogólny rys owego wynalazku:

Siły poruszającej dostarczają przy tym wynalazku pompy powietrzne, za pomocą machin parowych w ruch wprawiane. I tak: po jednéj stronie kolei żelaznéj powystawiane są małe budowle w odległości dwóch do pięciu mil angielskich, w każdéj z tych budowli umieszczona jest machina parowa z należącą do niéj pompą powietrzną. Środkiem, pomiędzy dwoma pasami szyn żelaznych koléj stanowiących, ciągnie się wzdłuż drogi rura główna, która ze wspomnionémi pompami powietrznémi jest w związku, dla tego, aby z niéj powietrze wyciągały czyli właściwie rozrzedzały. Tłok (stempel) pewnéj długości, szczelnie w téj rurze (od powietrza uwolnionéj) chodzący, ciśniony z jednego końca parciem powietrza atmosferycznego, posuwa się ku drugiemu końcowi rury, przebiegając ze znaczną szybkością całą przestrzeń próżną, a połączony będąc w pewien sposób z szeregiem powozów na kolei stojących, ciągnie za sobą też powozy. — Natężenie siły, a więc i wynikający skutek, zależą od wielkości machiny, która znowu w miarę tego jak grunt jest na pewnéj przestrzeni mniéj lub więcéj pochyły, mniejszą lub większą być musi—Bardzo dowcipny sposób, który Pan *Clegg* wymyślił, aby połączyć tłok w rurze chodzący z szeregiem powozów, stanowi właściwą wartość tego wynalasku; nie daje się jednak dostatecznie samym opisem słownym unaocznić. (*)

Istotna różnica tego nowego wynalasku od metody do dziś dnia używanéj i wynikające ztąd korzyści, dadzą się zawrzeć w następujących czterech punktach:

1. Lokomotywy stają się zupełnie niepotrzebne; a z niémi i wielkie koszta sprawadzenia ich i trudność naprawy; ustaje także niebezpieczeństwo z rozsadzenia kotła, nareszcie i wszelkie niedogodności od dymu i pryskania iskier.

2. Największa przy dotychczasowych kolejach żelaznych przeszkoda, to jest, niemożność jechania pod górę, jest przez ten nowy wynalazek usuniona.

3. Użyta w ten sposób siła machiny, prowadzi za sobą naturalnie, nieporównanie większą niż dotąd szybkość transportu, od miejscowości gruntu bynajmniéj niezawisłą.

4. Założenie i utrzymanie takiéj kolei nie będzie kosztowało jak tylko ¼ część tego co dzisiejszych kolei; najgłówniejsze bowiem dzisiaj wydatki jakoto: znoszenie gór, wysypywanie wałów ziemnych, budowanie wijaduktów, przebijanie, tunelów, wszystko to staje się przy tym nowym sposobie niepotrzebném.

Skutki, jakich się po tym nowym wynalazku spodziéwać można, przechodzą wszelki zwyczajny rachunek. Przykład Anglii, a mianowicie kolei «*Birmingham-Bristol-Thames-Junction-Line*» zwanéj, którą w tym kraju właśnie teraz według tego systematu zakładają i która ma być jeszcze w r. b. w Grudniu ukończoną i otwartą, usunie zapewnie wszelką jakaby być mogła wątpliwość i ustali wartość dzieła, przy którego pierwszéj już próbie, na dniu 19 Kwietnia r. b. 1839 odbytéj, cała Anglja według jednozgodnego świadectwa wszystkich dzienników okrzykiém radości i podziwienia zabrzmiała.

Przedsiębierca tego wielkjego dzieła, zarazem uprzywilejowany właściciel swego wynalazku, przybył właśnie teraz do Wiédnia, w zamiarze wchodzenia w układy o zaprowadzenie swego nowego systematu w państwach austryackich — Bogdajby jak najprędzéj odpowiedziano u nas jego chęciom, bo właśnie dla naszego kraju, w którym położenia gruntu są bardzo nierówne, system ten prowadzenia kolei żelaznych będzie nieocenionéj wartości i pociągnie za sobą skutki prawie nie do obliczenia. *(z G. L.)*

(*) Aby powziąć niejakie wyobrażenie, jakim sposobem stempel może za sobą ciągnąć szereg powozów, dodajemy tu, iż rura główna ma z wiérzchu przez całą swoję długość otwór czyli szpaltę 1½ cala szerokości, szpalta ta właściwym sobie wentylem czyli klapką jesą przykryta. Dowcipna koasrukcia i gra tèj klapy nie dadzą się bez rysunku i modelu opisać.

Печатать позволяется С.-Петербургъ. Ноября 13-го 1839. Надворн. Совѣтникъ Г. Дукшта Дукшинскій.

W DRUKARNI WOJENNEJ.